

Den nya tidens eter

Min pappa brukade DX:a en del i sin ungdom. Vi talar sent 40-tal, och den med elektroniskt intresse utrustade unge mannen hade inte mycket annat än radio att ägna sig åt. Den svenska riksskringkastningen spelade bara en kanal, och det var nog en stark frestelse att lyssna på vad mediet bjöd utanför landets gränser. Skickade man in lyssnarrapporter till de fjärran belägna radiostationerna fick man dessutom QSL-kort, ett skrivet svar med exotisk logotyp som bevis på att man varit en duktig och noggrann lyssnare.

Som liten grabb, fast forward till slutet av 60-talet, lyssnade jag också mycket och gärna på kort- och mellanvågsradio. Det var nästan lite science-fiction över upplevelsen när man försöka urskilja röster, språk och musik över den mer eller mindre sprakande etern. Det var en gammal DUX-mottagare, vill jag minnas, och den fick finnas kvar även efter det att pappa hade byggt en modern transistoriserad FM-mottagare, just för att den kunde ta emot de mystiska stationerna på andra sidan jordklotet.

För ett tag sedan upplevde jag en mycket kraftig dejä-vu-liknande upplevelse; jag var inte i närheten av en radio, men de där sena sommarkvällarna på 60-talet framför DUX-mottagaren belystes klart för mitt inre öga. Jag satt nämligen och lyssnade på radio från Nya Zeeland, fast ändå inte; framför mig fanns bara min dator och musiken kom inte med radiovågor, utan över ett TCP/IP-nätverk via min TV-kabeloperatör.

Det är nog ingen överdrift att säga att Internet innebär en minst lika stor revolution för radion som det blivit för det skrivna mediet. Att distribuera tal, sång och musik över internet handlar om en mycket liten investering jämfört med att använda sedvanlig radioteknik, och täckningen är givetvis (åtminstone teoretiskt) global. Jag måste erkänna att jag själv inte riktigt förstod vidden av den här utvecklingen innan jag skaffade kabelmodemet härom månaden. En förutsättning för att kunna uppleva internetbaserad radio fullt ut är givetvis att kunna lyssna när och hur länge man vill, utan att oroa sig för sin telefonräkning. Nu sitter jag med en lista över trevliga stationer som växer nästan dagligdags. Jag har till exempel återupptäckt den latinamerikanska jazzen, och hittat ett par stationer som tillfredsställer den vurnen. "Vanlig" jazz, klassisk musik eller pop och rock behöver man inte leta länge efter, där finns det redan tusentals stationer på nätet. Det handlar bara om att hitta stationen vars diskjockeyer har en smak som någorlunda överensstämmer med ens egen. Och det är faktiskt lättare än man tror att finna rätt. Med en av de allt flertaligare musikportalerna i ens favoritlista, surfar man lätt in och tittar på nya stationer, och de är i många fall hyfsat väl recenserade. Och om man accepterar att internetradio i dagsläget är "radio" och inte "CD", så duger faktiskt ljudkvaliteten rätt långt. Med ett par hyfsade högtalare och en station med acceptabel bandbredd uppåt, kan ljudkvaliteten gott och väl jämföras med en

bättre transistorradio. Med lite mera bandbredd och ännu något bättre kompressionsalgoritmer, kommer datorernas ljudåtergivande egenskaper snart att vara den svagaste länken i kedjan.

Efter att ha varit en ganska stor skivkonsument i början av 80-talet (för stor, enligt vissa välmående föräldrar), innebar Japanresandet att den vanan fick sig en knäck, både av ekonomiska och praktiska skäl. Det fanns helt enkelt inte utrymme i de första, trånga Tokyolyorna för den sortens stereoanläggning man ville ha, än mindre för LP-samlingen, så både hård- och mjukvara fick ligga kvar i pojkrummet hemma hos mamma. Från att ha varit den maniske musiksamlaren, som lyssnade efter nyheter på radion och läste relevanta musiktidskrifter, hamnade jag lite vid sidan av nyhetsfloran. Jag lyssnade givetvis fortfarande på musik, men inte på det medvetna sätt jag blivit van med tidigare. Nu, med strömmande musik över nätet, känner jag hur jag sakta men säkert börjar komma ikapp de sista tjugo åren.. Huvudfrågorna har jag givetvis inte kunnat missa, men de där artisterna, som trots uppenbara kvaliteter inte lyckades få ut mer än en eller ett par plattor utan topplistehits, har försvunnit mellan olika stolar. Nu har man möjlighet att ganska snabbt få en mycket klar bild över olika genrens utveckling, och i takt med att allt mer specialiserade stationer dyker upp, desto lättare kommer det att bli att vara både esoterisk och problemfri i sitt lyssnande.

Men radiolyssnande över internet har ett problem hängande över sitt huvud, och det handlar om upphovsmannarätt och avgifter till musikens upphovsmän. Det är nämligen fortfarande i USA inte fastställt hur mycket en radiostation på internet ska betala för rätten att spela upphovsrättsligt skyddad musik. US Copyright Office håller på att ta fram riktlinjer för detta, men det väntas dröja ytterligare ett par år innan dessa står klara. Under tiden har RIAA (Recording Industry Association of America) tagit fram ett eget förslag, som man nu använder när man trycker på för att internetstationerna ska betala nu och inte sedan.

Förslaget innebär två alternativ: dels kan stationen betala en procentsats på intäkterna, och dels kan den välja att betala en halv cent per låt och lyssnare, vilket snabbt blir väldigt stora pengar. Detta innebär dels att små, ideella stationer i princip kommer undan gratis, medan stationer med utgifter, och därmed behov av intäkter, blir hårt skattade. Man kan bara

hoppas att skivindustrin besinnar sig och tar fram rimliga avtal. Om inte så sker, kommer en stor del av vitsen med internetradio att falla bort, nämligen den extremt stora spännvidd vi har idag, med många extremt smala stationer.

Om vi lägger upphovsmannaproblemet åt sidan ett ögonblick, finns det andra delar av utvecklingen som är desto mer inspirerade. Kerbango heter en websajt, en service och en hårdvaruprodukt som tre män med ett ursprung på Apple tänkt fram. Idén är att utveckla internetradio från att vara något enbart för datornördar till något även för gemene man utan större datorvana. Sajten www.kerbango.com är en musikportal, men en ganska avancerad sådan, med kopplingar till ett stort antal andra portaler och stationer. Som en anknytning ut i den fysiska världen kommer så inom kort Kerbango - radioapparaten. Det är en dator vars enda uppgift är att spela strömmande audio från internet. Radion, som lyckas se både nostalgisk och ultramodern ut på samma gång, har alltså Ethernet- och USB-anslutningar bredvid sedvanliga phono-kontakter, och en display utan sedvanliga stationsskalor. Displayen visar istället ett speciellt interface till en version av Real-Player som tagits fram för just denna typ av utrustning. Under ytan är det Linux som arbetar för att hålla maskinen kraschfri och billig. Kerbango kommer att kosta under 300 dollar när den släpps ("soon", säger websajten ospecificikt). Det blir alltså en av de allra första apparaterna som hamnar i produktgruppen "internet appliances", en än så länge nästan osynlig kategori, som dock väntas explodera under de närmaste åren.

Radio över internet är en väl fungerande verklighet idag, och att studera fenomenet ger en fascinerande bild av den nära framtid, då hela världens digitala media kommer att kunna tillgås över nätet, med eller utan prislapp. Det är bara tillgänglig bandbredd och gångbara finansieringsmodeller som krävs innan vi har hela världens radio- och TV-kanaler i våra hem. Mardröm eller utopi - det är en fråga som kommer att avgöras av den relativa intelligens apparaterna får, dvs hur väl vi som användare kommer att kunna söka i och filtrera utbudet. För det är ju sant som det är sagt, ingen vill ha tusen kanaler - det räcker med en enda, vars innehåll man själv bestämmer.

Dag Klingstedt

Dag Klingstedt tjänstgjorde som denna tidnings Tokyo-korrespondent mellan 1986 och 1991.

Efter att ha varit återbördad till moderjorden under en period har han nu vänt kosan tillbaka till "det andra hemlandet". Dag kommer även i fortsättningen att skriva om ljud, bild och data i dessa spalter.

När han inte jobbar med det, arbetar han på ett svenskt programvaruföretags Japanbolag.

Efter alla år i Japan tänker han i 16-bitarstecken.

